

рые готовят критические публикации о недостатках в организации работ в колхозах, сельсоветах и деятельности учреждений района (Калгасьнік Талачыншчыны. 1931. 24 августа). В этот период зарождается традиция публиковать на страницах районной газеты краткие обзоры публикаций стенгазет, а также ответы руководителей предприятий района на критические выступления рабочих и сельских корреспондентов.

Таким образом, анализ публикаций районной газеты выявил, что практика работы с читательским активом в 1930-е гг. дает немало примеров активного участия сотен жителей района в агитации и пропаганде местного издания, его продвижения и популяризации, выстраивании локального «бренда». Подписные кампании на заре возникновения районной печати отличались разнообразием методов популяризации издания. Ныне отсутствует не столько инновационный подход (связанный с технологической стороной), сколько инициатива со стороны редакций районных газет по активизации работы с читателями: формированию активного ядра аудитории, способного не только к пассивному потреблению информации, но также и к взаимодействию с редакцией районной газеты.

Літэратура

1. Ленин, В. И. С чего начать? // Полное собрание сочинений. / В. И. Ленин. – 5-е изд. – М.: Издательство политической литературы, 1967. – Т. 5.
2. Маркасова, Е. В. «Селькор под обстрелом»: стереотипы враждебного окружения и жертвенности в «коммуникационном завоевании» деревни (1920–1930-е гг.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: iek.edu.ru. – Дата доступа: 01.08.2017).
3. Слука, А. Г. Беларуская журналістыка: вучэб. дапам.: у 3 ч. / А. Г. Слука. – Ч.2. – Мінск: БДУ, 2003. – 234 с.

Тацияна Падаляк

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

МЕДЫЙНЫ ДАКУМЕНТ ЭПОХІ: АСОБНЫЯ СТАРОНКІ АГУЛЬНАЙ ГІСТОРЫІ ГАЗЕТ «ЗВЯЗДА» І «СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ»

Найбольш уплывовыя, аўтарытэтныя і папулярныя грамадска-палітычныя выданні краіны – «Звезда» і «Советская Белоруссия» – вызначаюцца багатай, насычанай і цікавай гісторыяй. Дзве газеты – два лёсы. І ўсё ж можна вылучыць агульныя і «роднасныя» старонкі іх біяграфій.

Абедзве газеты нарадзіліся ў жніўні, з розніцай у дзесяцігоддзе: «Звязда» – 9 жніўня 1917 г., «Рабочий» (першая назва «Советской Белоруссии») – 2 жніўня 1927 г. Адметна, што з’яўленне новай газеты суправаджалася кардынальным «рэбрэндынгам» – пераходам на беларускую мову – галоўнай газеты рэспублікі: на той час «Звязда» была цэнтральным органам кампартыі (скар. ЦО КП(б)Б). «Звязда» пачала выдавацца на рускай мове, з 1925 г. часткова выходзіла на беларускай і афіцыйна на родную мову перайшла 9 жніўня 1927 г.

Красамоўны гістарычны факт: гэтыя навацыі (з’яўленне новай газеты і «рэбрэндинг» галоўнай) былі прапісаны ў адным дакуменце – у пратаколе № 26 пасяджэння Бюро ЦК КП(б)Б ад 15 ліпеня 1927 г. «О названии газеты “Звезда” при переводе на белорусский язык и о названии издаваемой рабочей газеты на русском языке». Усё канкрэтна:

«2. Издаваемую на русском языке рабочую газету – считать изданием ЦК КП(б)Б под названием “Рабочий”».

3. Опубликовать в печати о переходе газеты “Звезда” на белорусский язык и о выходе газеты на русском языке – “Рабочий”» (Советская Белоруссия, 2017, 2 жніўня).

Газета «Рабочий», заснаваная ў час індустрыялізацыі, павінна была вырашаць адпаведныя задачы. Увага ўладаў да прэсы была пільнай. Не прайшло і трох месяцаў з часу выхаду новай газеты – і ўжо ў кастрычніку 1927 г. на пасяджэнні сакратарыята ЦК КП(б)Б разглядалася пытанне «Аб тыпе газет «Рабочы», «Звязда» і «Савецкая Беларусь». У пратаколе № 38 ад 17 кастрычніка 1927 г. адзначана:

«2. “Рабочы”, каб стаць сапраўды масавай рабочай газэтай, павінен змяняць свой твар. Інфармацыя ТАСС павінна быць больш апрацавана, каб быць больш зразумелай для рабочых і займаць ня больш адной старонкі.

Рэшта газэты павінна быць пабудована, галоўным чынам, на рабкораўскім матэрыяле. <...>

4. Газэты “Звязда”, “Рабочы” і “Савецкая Беларусь” і “Беларуская вёска” павінны паўзняць крокі, каб к 1928 г. падвоіць лік падпісчыкаў» (Советская Белоруссия, 2017, 2 жніўня).

Дэбютныя крокі газеты «Рабочий» вызначаліся дынамізмам. З 1930 па 1937 год газета мела пастаянную выязную рэдакцыю і вагон-друкарню, якія пабывалі ва ўсіх гарадах і многіх раёнах Беларусі [4, с. 153]. Галоўны рэдактар «Советской Белоруссии» П. Якубовіч у эксклюзіўным інтэрв’ю «Звяздзе», апублікаваным 31 ліпеня 2002 г., расказаў: «Працавалі ў рэдакцыі цікавыя журналісты – і старыя, яшчэ

дарэвалюцыйныя рэпарцёры, і маладыя журналісты, якія прыйшлі з рабфакаў, што называецца, ад плуга, ад станка, з Чырвонай Арміі. Магчыма, ім не хапала літаратурнага бляску, але затое было велізарнае жаданне будаваць, ствараць і фанатычная вера ў тое, што яны робяць святую справу».

У 1937 г. газета «Рабочий» была перайменавана ў «Советскую Белоруссию» – і гэта было не проста зменаў назвы. Газета стала рэспубліканскім агульнапалітычным органам. Павялічвалася кола пытанняў, якія яна павінна была асвятляць.

Пераход «Звязды» на беларускую мову быў знакавай з’явай. Праз пяць гадоў, калі «Звязда» адзначала 15-годдзе са дня выхаду першага нумара, яе віншавалі не толькі з юбілеем, але і з пераходам на родную мову. Гэтая святочная дата шырока адзначалася ва ўсёй рэспубліцы. Напрыклад, штодзённая беларускамоўная грамадска-палітычная газета «Савецкая Беларусь» (орган ЦВК і СНК БССР), якая выходзіла з 1 лютага 1920 г. па 21 сакавіка 1933 г., амаль дзве старонкі (з чатырох) нумара за 10 жніўня 1932 г. прысвяціла гэтай падзеі. Так, у перадавым артыкуле чытаем: «ЦО КП(б)Б – «Звязда» сёння адзначае XV-годзьдзе свайго слаўнага існавання і 5-годзьдзе пераходу на беларускую мову... Пяць год таму назад «Звязда» перайшла на беларускую мову. Гэта факт вялізарнейшай палітычнай важнасці. З пераходам на белмову «Звязда» яшчэ шырэй і мацней звязалася з рабочымі і працоўнымі масамі, атрымала магчымасць яшчэ мацней згуртоўваць іх вакол КП(б)Б на будаўніцтва сацыялізму... Кожная нацыянальнасць будзе сваю сацыялістычную культуру на сваёй роднай мове».

У артыкуле падрабязна пералічаны шматлікія дасягненні газеты як лідара беларускага друку. Нягледзячы на святочную танальнасць публікацыі, нямала месца ўдзелена і памылкам: «Трэба сказаць, што на слаўным бальшавіцкім шляху “Звязды” ёю былі дапушчаны паасобныя памылкі. Так, вядучы бязьлітасную барацьбу з беларускім контррэвалюцыйным нацыянал-дэмакратызмам, “Звязда” выкінула лёзунг аб тым, што беларускі контррэвалюцыйны нацыянал-дэмакратызм зьяўляецца галоўнай небяспекай. Пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б, ЦО УсеКП(б) і тав. Сталіна, які на XVI партызьездзе даў самыя выразныя ўказанні па пытанні ўхілаў у нацпалітыцы, “Звязда” па-бальшавіцку выправіла сваю памылку і разгарнула барацьбу з галоўнай небяспекай – ухілам да вялікадзяржаўнага шавінізму» (Савецкая Беларусь, 1932, 10 жніўня).

Яркі прыклад «беларускага контррэвалюцыйнага нацыянал-дэмакратызму» – сітуацыя, якая склалася вакол Янкі Купалы. «Звязда» пер-

шай апублікавала многія творы паэта. Аднак былі і іншыя публікацыі. 16 лістапада 1926 г. у Першым беларускім дзяржаўным тэатры (БДТ-1, зараз гэта Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Янкі Купалы) была пастаўлена п'еса «Тутэйшыя», якая адразу стала забароненай як контррэвалюцыйная. З гэтага часу органы ДПУ пільна прыглядаюцца да паэта. Напрыклад, 28 снежня 1926 г. у дакладной запісцы І. Апанскага да В. Мянжынскага паведамляецца: «А народный поэт – Янка КУПАЛА, по своей простоте, заявил приехавшим из-за границы на конференцию гостям, что: “Мы живем в Советской Белоруссии потому, что нет другого места, куда бы можно было “притулиться”...» На вопрос КРАСОВСКОГО, почему он, КУПАЛА, сейчас мало пишет, последний ответил: “Дурень ты, чыш можа пеяць салавей, калі яго пасодзяць у клетку, але будзе час, што гэты салавей яшчэ запяе...” Так откровенно КУПАЛА еще не говорил. Таким языком он заговорил только теперь, чувствуя, очевидно, общий подъем национал-демократических настроений» [3, с. 180]. Інфармацыю ў ДПУ пастаўлялі асобныя знаёмыя і суразмоўцы паэта.

19 мая 1930 г. у рэдакцыі ўсіх газет Беларусі паступіла «сакрэтна-тэрміновае апэратыўнае заданне», дзе даваліся падрабязныя рэкамендацыі, як «наш друк павінен адзначыць 25-годдзе літаратурна-мастацкай дзейнасці Народнага паэта БССР Янкі Купалы», бо «творчы шлях Янкі Купалы не быў простым, вытрыманым, пазбаўленым хістанняў» [2, с. 305]. Згодна з «апэратыўным заданнем», усе артыкулы пра народнага паэта неабходна было ўзгадняць [2, с. 306]. У «Звяздзе» 25 мая 1930 г. апублікаваны артыкул Лукаша Бэндэ «Шлях паэта», дзе Купала абвяшчаўся «ідэолагам буржуазнага нацыянал-адраджанізму». (Гэты крытык вольгарна-сацыялагічнага кірунку фактычна друкаваў даносы на беларускую творчую інтэлігенцыю). Янку Купалу неаднаразова выклікалі на допыты ў ДПУ, дзе патрабавалі факты аб арганізацыі «Саюза вызвалення Беларусі», лідарам якой нібыта быў менавіта ён. 20 лістапада 1930 г. паэт напісаў ліст да старшыні ЦВК СССР і БССР А. Чарвякова і зрабіў спробу самагубства з-за беспадстаўных палітычных абвінавачванняў. Ён патлумачыў: «Яшчэ раз перад смерцю заяўляю, што я ў ніякай контррэвалюцыйнай арганізацыі не быў і не збіраўся быць... Быў толькі паэтам, які думаў аб шчасці Беларусі. <...> Уміраю, прымаючы тое, што лепей смерць фізічная, чымся незаслужаная смерць палітычная. Відаць, такая доля паэтаў. Павесіўся Ясенін, застрэліўся Маякоўскі, ну, і мне туды за імі дарога» [1, с. 113].

14 снежня 1930 г. на старонках «Звязды» апублікаваны вялікі пакаёны «Адкрыты ліст Я. Купалы», дзе ўтрымліваюцца наступныя

прызнанні: «Дзякуючы гэтаму свайму асляпленню, з'явіліся мае такія творы з ярка нацыянал-дэмакратычнымі настроямі, як, напрыклад, “Паўстань”, “Перад будучыняй”, п'еса “Тутэйшыя” і інш.»; «Цяпер я бачу ўсю шкоднасць і гібельнасць таго шляху, на якім памыкаліся беларускія нацыянал-дэмакраты павярнуць ход гісторыі»; «Балюча і цяжка ўсведамляць мне сёння, што я, адарваўшыся ад здоровага творчага асяродзішча... і ўвесь час утапаючы ў пратухлым балоце акружаючых мяне контррэвалюцыйных нацыянал-дэмакратычных “дзеячоў” з авантурыстычным палітычным мінулым... Але гэты час, як сон кашмарны, мінуў» і г. д. Ліст у рэдакцыю «Звязды», па ўсім відаць, напісалі за Янку Купалу: у бальніцы хворы паэт быў не ў стане зрабіць гэта. Аўтарам мог быць Л. Бэндэ. Уладамі было вырашана, што менавіта «Звязда» найбольш падыходзіць для сфальсіфікаванай публікацыі.

Трагічная старонка, якой не пазбеглі газеты «Звязда» і «Советская Белоруссия», – жорсткія рэпрэсіі супраць рэдактараў і журналістаў. Тагачасныя СМІ, як вядома, строга выконвалі ўсе партыйныя прадпісанні, так што «дапушчаныя паасобныя памылкі» рабілі не газеты і не журналісты. Аднак менавіта яны неслі ўвесь цяжар адказнасці.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны і «Звязда», і «Советская Белоруссия» ўзнялі народ на барацьбу з гітлераўскімі захопнікамі. 23 чэрвеня 1941 г. абедзве газеты выйшлі на дзвюх старонках: заява Савецкага ўрада, «Выступленне па радыё Намесніка Старшыні Савета Народных Камісараў Саюза ССР і Народнага Камісара Замежных Спраў тав. В. М. Молатава 22 чэрвеня 1941 г.», баявыя зводкі, першыя законы ваеннага часу. У «Звяздзе» былі змешчаны і першыя ваенныя вершы Якуба Коласа «Шалёнага пса – на ланцуг», Пятра Глебкі «Смялей у бой!», Антона Бялёвіча «Мы пойдзем за праўду». «Советская Белоруссия» апублікавала ў перакладзе на рускую мову вершы Я. Коласа і П. Глебкі. Варта звярнуць увагу не толькі на апэратыўнасць стварэння гэтых выдатных паэтычных шэдэўраў, але і на якасць апэратыўнага перакладу Ал. Шарапава і К. Цітова для рускамоўнай газеты. Для параўнання – урывак з верша Я. Коласа «Шалёнага пса – на ланцуг»:

*Дык так, пачалося. Забойца ў паходзе,
І спушчаны псы з ланцугоў.
У грознай навале, у цяжкай прыгодзе
Больш мірных няма берагоў.
Да зброі, народы раскутай краіны:
Разбойнік штурмуе наш дом!
Магутнаю рацыю, патокам адзіным*

*Абрушым на ворага гром!..
 Дык чуйце, народы: ў паход на бандыта,
 На меч перакуйце ваш плуг.
 Захочам – і Гітлер, як пёс, будзе біты:
 Шалёнага пса – на ланцуг!*

У «Советской Белоруссии» ў перакладзе на рускую мову назва верша – «На цепь – кровожадного пса!»:

*Свершилось. Фашистский убийца в походе,
 Со сворою бешеных псов.
 В зловещем ненастье, в грозе-непогоде
 Нет мирных уже берегов.
 К оружию, народы отчизны родимой:
 Разбойник штурмует наш дом!
 Могучею ратью, потоком единым
 Обрушим на врага гром!..
 Народы, в победный поход на бандита!
 Пусть гневом пылают сердца.
 Захочем, и Гитлер, как пес будет битым –
 На цепь – кровожадного пса!*

Апошні нумар «Звязды» ў 1941 г. выйшаў 13 жніўня ў Гомелі, апошні нумар «Советской Белоруссии» – 4 верасня, ужо ў эвакуацыі.

21 верасня 1941 г. ЦК КП(б)Б прыняў пастанову аб выданні газеты «Советская Беларусь» на беларускай мове – на базе «Звязды» і «Советской Белоруссии» [4, с. 272]. Першы нумар выйшаў 9 кастрычніка 1941 г. у г. Арле. Газета друкавалася таксама ў Казані і Маскве. Перыядычнасць выхаду – 10 разоў у месяц. Газету перапраўлялі на тэрыторыю акупаванай Беларусі, скідвалі з самалётаў; распаўсюджвалася яна і на франтах.

Аб папулярнасці газеты «Советская Беларусь» сведчыць наступны факт. З мэтай дэзарыентаваць насельніцтва акупаваных тэрыторый немцы пайшлі на правакацыю – выпускалі, нібыта ад імя камандавання Чырвонай Арміі, лістоўкі і іншыя агітацыйныя матэрыялы, а таксама газеты-фальшыўкі пад назвамі савецкіх газет. Іх скідвалі з самалётаў на населеныя пункты Беларусі. Выдадзеная ў Мінску і замаскіраваная пад «Советскую Беларусь» газета для пераканаўчасці нават змяшчала ў загаловку заклік: «Смерць нямецкім акупантам!» [4, с. 310]. Тым не менш яна адразу была выкрыта як падманка. Інфармацыя пра гэта змешчана ў газеце «Советская Беларусь» за 4 жніўня 1943 г.

У перыяд нямецка-фашысцкай акупацыі 1941–1944 гг. на тэрыторыі Беларусі падпольна выдавалася больш за 160 газет, гэта адметны факт для сусветнай журналістыкі. Лідарам патрыятычнай перыёдыкі была «Звязда». У экстрэмальных ваенных абставінах журналісты ўласнымі жыццямі плацілі за магчымасць данесці да народа публіцыстычнае слова праўды. У акупаваным Мінску ў 1942 г. выйшлі чатыры нумары падпольнай «Звязды» (пяты, падрыхтаваны да друку, не выйшаў з-за масавых арыштаў падпольшчыкаў); са студзеня 1943 г. газета выдавалася ў партызанскай зоне ў Любанскім раёне Мінскай вобласці.

Цікавая паралель: у 1942 г. у Маскве першы і другі нумары падпольнай «Звязды» былі паўторна набраны ў друкарні газеты «Известия». Гісторыкі В. Селяменеў і Я. Бараноўскі ў артыкуле «Тайна «Звязды» разгадвалася ў Маскве», апублікаваным 7 чэрвеня 1997 г., адзначылі: «Гэтыя нумары газеты шырока рэкламаваліся. Іх нават думалі пераправіць у акупіраваны немцамі Мінск. Намер не ажыццявіўся з-за шэрагу памылак як у эстэтычным афармленні, так і ў тэкстах наноў надрукаваных артыкулаў» (Звязда, 1997, 7 чэрвеня). Напрыклад, замест слоў «прыгнятальнікаў», «асяроддзе», «партызаны» напісана: «прынятальнікаў», «асяроддзе», «партыёны» і г. д.

У час Вялікай Айчыннай вайны выйшла 126 нумароў газеты «Совецкая Беларусь», апошні – 8 ліпеня 1944 г. у Гомелі (Мінск быў вызвалены, але ў разбуранай сталіцы не было дзе друкавацца). 9 ліпеня 1944 г. газета выйшла ўжо на рускай мове і са знаёмым з даваенных часоў лагатыпам – «Советская Белоруссия».

Гісторык В. Скалабан у публікацыі «В июле 44-го. Новые страницы истории газеты обнаружили в Национальном архиве», змешчанай у «Советской Белоруссии» 31 ліпеня 2007 г., удакладніў: «...в Национальном архиве обнаружили новые документы. 18 апреля 1944 г... на заседании Бюро ЦК КП(б)Б среди других встал вопрос “Об издании республиканской газеты на русском языке”. До войны такой газетой была “Советская Белоруссия”. На Бюро присутствовал и довоенный редактор “СБ”, а с 1941 года возглавлявший “Советскую Беларусь” И. Фещенко. Члены Бюро в своем постановлении (протокол заседания № 211) определили день второго рождения “Советской Белоруссии” – 1 июня. Отделам кадров и пропаганды ЦК КП(б)Б было поручено представить на утверждение состав будущей редакции. Тогда же решили возобновить и выход “Звязды”, также с 1 июня».

Гаворачы сучаснай мовай, гэта быў «дакумент аб намерах». Плары красавіка скарэктавала рэчаіснасць, «Совецкая Беларусь» выходзіла на

месяц больш вызначанага ёй пратаколам «жыццёвага тэрміну» (дарэчы, менавіта гэта газета першай паведаміла аб вызваленні Мінска, у нумары за 4 ліпеня). В. Скалабан у згаданай публікацыі адзначыў: «Когда 9 июля 1944 года увидела свет первая после трехлетнего перерыва “Советская Белоруссия”, она сохранила и формат “Советской Беларуси”, и даже ее нумерацию. Хотя это была нумерация довоенной “Звезды”».

У публікацыі «Советской Белоруссии» за 2 жніўня 2017 г. выпадкова дапушчана памылка: «Важнейший этап истории газеты – годы Великой Отечественной войны, когда объединились “Советская Белоруссия” и “Звезда”. Стала выходить военная “Савецкая Беларусь” (кстати, *продолжалась довоенная нумерация “Советской Белоруссии”*)» (Вылучана намі. – Т. П.). Гістарычны факт вяртання біяграфічнай нумерацыі выдання адлюстраваны ў падшыўцы за 1947 год: 23 красавіка выйшаў № 82 (№ 8395 агульнай нумерацыі), а 25 красавіка – № 83 (№ 5023 агульнай нумерацыі).

Удакладніла сваю нумарацыю і газета «Звезда», гэта адбылося 7 чэрвеня 1997 г.: «Рэдакцыя аднаўляе гістарычную справядлівасць і пераемнасць і з сённяшняга дня дадае да агульнай колькасці нумароў з дня заснавання “Звезды” чатыры нумары, што выйшлі ў падполлі». Выданне газеты ў партызанскай зоне працягнула агульную нумарацыю пасля спынення выпуску газеты: 13 жніўня 1941 г. – № 7071, 27 студзеня 1943 г. – № 7072. У партызанскай зоне выйшла 105 нумароў «Звезды», апошні – 1 ліпеня 1944 г. Газета аднавіла выхад у Мінску 10 ліпеня 1944 г.

Дзейнасць газет «Звезда» і «Советская Белоруссия» – у цэнтры пільнай увагі даследчыкаў (сведчаннем гэтага з’яўляецца і сённяшні форум). На факультэце журналістыкі БДУ праходзіў шэраг навукова-практычных канферэнцый, у тым ліку: «“Звезда”: час, падзеі, людзі», прысвечаная 80-годдзю заснавання газеты (15 снежня 1997 г.); рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 90-годдзю газеты «Звезда» і 80-годдзю газеты «Советская Белоруссия» (25 кастрычніка 2007 г.).

Значнай для беларускай журналістыкі падзеяй стала рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя «Газета “Звезда” ў грамадска-палітычным жыцці Беларусі (да 95-годдзя заснавання і 70-годдзя першага падпольнага выхаду “Звезды” ў гады Вялікай Айчыннай вайны)», якая прайшла 24 мая 2012 г. у Інстытуце гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Упершыню ў гісторыі буйная акадэмічная канферэнцыя грунтавалася на матэрыялах аднаго перыядычнага выдан-

ня. У час канферэнцыі працавалі дзве секцыі: «Гісторыка-культурная спадчына на старонках газеты “Звязда”». Папулярызацыя гістарычных ведаў» і «Адлюстраванне жыцця грамадства». У публікацыі «Славная газета “Звязда”, змешчаная ў «Советской Белоруссии» 26 мая 2012 г., канстатуецца: «Тема конференции, состоявшейся в Институте истории Академии наук, была... очень важной для политической и культурной жизни страны – история старейшей белорусской газеты “Звязда”... Военный период – особый. “Звязда” поднялась на защиту Родины, стала подпольщицей и партизанкой». І ўдакладняецца: «Кстати, есть сведения, что в подготовке первого партизанского номера участвовали работавшие до войны сотрудниками газеты “Советская Белоруссия” Г. Щербатов и А. Сакевич». Яшчэ адна паралель у гісторыі дзвюх газет, якая сведчыць пра цеснае перапляценне біяграфій гэтых выданняў, якія сталі медыйнымі лідарамі Рэспублікі Беларусь. Сімвалічна, што на сайце «Советской Белоруссии» інфармацыя пра «звяздоўскую» канферэнцыю дадзена пад загалоўкам «Друкаванае слова было сілай ва ўсе часы» (<https://www.sb.by/articles/drukavanae-slova-bylo-s-lay-va-se-chasy.html>).

Распаўсюджанае меркаванне: газета жыве адзін дзень. Аднак гэта прыгожы афарызм, не болей. Падшыўкі газет акунаюць у глыбіню гісторыі, даюць адчуванне паху мінулага, яго гукаў, галасоў, рытмаў, мелодыкі. Публікацыі газет «Звязда» і «Советская Белоруссия» і праз дзесяцігоддзі не губляюць цікавасці. Гэта дакладны дакумент эпохі, люстраны адбітак жыцця.

Літаратура

1. Купала, Я. Да А. Чарвякова / Я. Купала// Поўн. зб. тв. : у 9 т. – Мінск, 2002. – Т. 8. – С. 113.
2. Купала, Я. Дакументы да «Летапісу жыцця і творчасці» / Я. Купала// Поўн. зб. тв. : у 9 т. – Мінск, 2003. – Т. 9. Кн. 2. – С. 285–374.
3. Купала, Я. Летапіс жыцця і творчасці / Я. Купала// Поўн. зб. тв. : у 9 т. – Мінск, 2003. – Т. 9. Кн. 2. – С. 43–282.
4. Марцэлеў, С. В. Печать Советской Белоруссии: ист. очерк / С. В. Марцэлеў. – Минск: Беларусь, 1967. – 512 с.